TRIBUNAL GHALL-INVESTIGAZZJONI TA` INGUSTIZZJI

IMHALLEF

ONOR. C. FARRUGIA SACCO B.A., LL.D.

Rikors Numru: 90/97

Carmel Borg

vs

Forzi Armati ta' Malta

Illum 24 ta' April, 2001.

It-Tribunal,

Ra r-rikors li bih ir-rikorrent wara li ppremetta illi ir-rikorrent kien impjegat mal-Forzi Armati Malta mit-12 ta' Lulju 1971 sal-31 ta' Awissu 1989.

Illi specifikatament fl-1 ta' Settembru 1989 ir-rikorrenti sofra ingustizzja meta gie tterminat lilu l-impjieg wara li gie ezaminat minn Bord Mediku kompost minn tobba li huma mpjegati mal-Forzi Armati ta' Malta u ccertifikat bhala **"Permanently unfit for further military service"**.

Illi l-fatti tal-kaz kienu fil-qosor kif gej:

Illi ir-rikorrenti ghamel tmintax il-sena ingaggat fil-Forzi Armati ta' Malta fil-grad ta' Staff Sergeant bin-numru 6054 mal-**Maritime Squadron.**

Illi fuq il-post tax-xoghol ir-rikorrent qatt ma kellu problemi. Fl-4 ta' Novembru 1988 kien **night duty** ghal habta tas-6.15am kif dahlu l-Imtarfa bil-**Patrol Boat Nr. PC23** gew rinfaccjati minn familja, li l-membri taghhom huma maghrufa bhala canvassers akkaniti ta' l-ex-Ministru Guido Demarco li kienu qeghdin b'karozza tal-Gvern bin-numru ta' registrazzjoni M1930.

Illi dawn il-persuni minghajr ebda raguni valida bdew jakkuzaw lir-rikorrenti u l-ufficjali l-ohra abbord il-Patrol Boat li kienu hadulhom il-konzijiet tas-sajd u li l-pajjiz ma kien qieghed jitmexxa minn Gvern dittatur.

Illi dawn l-istess persuni saru vjolenti u aggredew lir-rikorrent u ghamlulu feriti fuq persuntu u sahansitra ghamlulu hsara fl-uniformi li kien liebes. Ir-rikorrent ittiehed fil-poliklinika tal-Mosta sabiex jiddewwa u gie rilaxxat **statement** ma l-Ispettur Bartholomeo Mula ta' l-istess incident;

Illi ir-rikorrent u shabu tax-xoghol li kienu abbord il-**Patrol Boat** dakinhar ta' l-incident gew avvicinati minn **Officer in Command** u cioe' l-Maggur Cini sabiex jinsew il-kaz u jahfru lil dawk li kienu aggredewhom;

Illi kien wara l-insistenza da parti tas-superjuri tieghu ir-rikorrent kellu jcedi ghall-pressjoni li saritlu.

Illi wara dan l-incident l-ufficjal fuq imsemmi ta' l-ordni lir-rikorrent sabiex ma jidholx ghax-xoghol u jirraporta li ma jiflahx. Din l-ordni nghatat meta ir-rikorrent gie ordnat li ma jilbisx il-beritta ta' l-Armata.

Illi ir-rikorrent gie riferut ic-Centru Mediku u minn hemmhekk intbaghat l-Isptar ghand il-psikjatra Dr. Mangion. Ir-rikorrent inghata certifikat mediku li ma kienx tajjeb ghax-xoghol u beda jinghata sick-leave ghall-perjodu ta' xahrejn f'xahrejn. In segwitu huwa gie ezaminat minn Bord Mediku u wara tkecca mix-xoghol.

Illi l-ilment tar-rikorrenti gie registrat mal-Kummissjoni kontra l-Ingustizzji f' hdan il-Partit Laburista.

Illi huwa kien bi hsiebu jgib biex isostni l-ilment tieghu x-xhieda murija fl-elenku anness li jindika ghar-rigward ta' kull xhud

dawk il-fatti li r-rikorrenti bi hsiebu jgib prova dwarhom bix-xhieda tieghu.

Ghaldaqstant, ir-rikorrent talab lil dan it-Tribunal li jisma' u jiddeciedi dwar dan l-ilment skond l-Att ta' l-1997 dwar it-Tribunal ghall-Investigazzjoni ta' Ingustizzji u li jinghata rimedju opportun billi jigi ordnat illi jerga jidhol fil-Forzi Armati ta' Malta fi grad xieraq jew inkella jekk dan ir-rimedju ma jistax jinghata, li jigi ordnat li jithallas kumpens f'ammont ta' kif tiddeciedi l-Qorti.

Ra l-elenku tax-xhieda tar-rikorrent.

Ra r-risposta tal-Kmandant tal-Forzi Armati ta' Malta li eccepixxa:

Illi dwar il-fatti allegati fir-rikors huwa ghandu xi jghid is-segwenti:

Illi vera li fl-1 ta' Settembru 1989 r-rikorrent gie tterminat lilu l-ingagg tieghu minhabba ragunijiet medici wara li nstab **permanentement mhux tajjeb ghax-xoghol militari**.
Illi ma jirrizultax li r-rikorrent kien gie ordnat biex ma jilbisx il-beritta tal-Armata izda jirrizulta li r-rikorrent kellu jigi skuzat milli jilbisha mit-tabib minhabba ragunijiet ta' sahha mentali.

Illi jirrizulta wkoll li r-ragunijiet ta' sahha mentali li minhabba fihom ir-rikorrent kien gie skuzat milli jilbes il-beritta kienu jmorru lura aktar fiz-zmien mill-1984.

Illi r-rikors promotur huwa inammissibbli fit-termini ta' l-Artikolu 5(3)(b) ta' l-att VIII ta' l-1997 peress illi r-rikorrent naqas li jipprevalixxi ruhu mill-mezz ta' rimedju provdut fl-Artikolu 161 ta' l-Att dwar il-Forzi Armati.

Ra l-elenku tax-xhieda ta' l-intimat.

Ra li fis-16 ta' Dicembru, 1999 l-intimat eccepixxa ulterjorment l-inkompetenza tat-Tribunal ***ratione materiae*** u ghamel referenza specifika ghall-kawzi decizi mit-Tribunal fl-ismijiet Emmanuel Chircop vs Forzi Armati ta' Malta deciza fl-24 ta' Gunju, 1999, u Romeo Bone vs Forzi Armati ta' Malta deciza fil-15 ta' Dicembru, 1999.

Ra l-atti kollha tal-kawza inkluz in-noti tal-osservazzjonijiet.

Sema' lix-xhieda bil-gurament.

Sema' l-abili difensuri.

Ikkunsidra

Illi fil-kawza fl-ismijiet "Joseph Barbara vs Med Serv Limited et" deciza fl-10 ta' Mejju, 1999 dan it-Tribunal qal hekk:

"Minn ezami ta' l-art 6 (1) jirrizulta li l-***ewwel rekwisit*** huwa li jrid ikun hemm ilment bil-miktub; dan sar mir-rikorrent.

Sekondarjament ir-rikorrent irid jallega li garrab ingustizzja. Dan ukoll gie allegat mir-rikorrent.

It-tielet element hu li din l-ingustizzja tkun b'konsegwenza ta' xi distinzjoni, eskluzjoni jew preferenza indebita li tkun saret jew inghatat bi hsara ghaliha, jew ta' xi inkapacita' jew restrizzjoni li kellha ggarrab. Dan l-element jinsab allegat ukoll fir-rikors in ezami.

Ir-raba' rekwisit hu li l-imsemmija ingustizzja tkun saret b'xi azzjoni mehuda minn xi wahda mill-persuni li ghalihom japplika dan 1-Att.

Il-hames element hu li l-ingustizzja allegata mir-rikorrent tkun dwar wiehed mill-paragrafi (a) sa (d) imsemmija.

Hawnhekk wiehed bil-fors ikollu jaghmel il-kummenti segwenti. L-Att VIII tal-1997 ghandu hafna partijiet li jixbhu u huma bazati fuq l-Att XV tal-1987. Infatti l-istess artikolu 6 ta' dak l-att kien jitkellem dwar is-setghat tal-

Kummissjoni. Issa f'dak l-artikolu 6 fil-parti finali tieghu kien jinghad " u b'mod partikulari izda bla hsara ghall-generalita' ta' dak imsemmi qabel, il-Kummissjoni tista' tinvestiga dak l-ilment dwar kull wiehed minn dawn li gejjin:…" Fl-Att VIII tal-1997 pero' kull ma jinghad hu "dwar kull wiehed min dawn li gejjin:.." u ghalhekk il-legislatur f'dan il-kaz kien aktar restrittiv. Il-lista imsemmija mill-legislatur hija wahda ta' portata espressa u mhux wahda indikattiva ghalkemm naturalment trid issir l-interpretazzjoni gusta taghha kif infatti ser jinghad aktar l-isfel……..

Bazikament l-ilment tar-rikorrent hu bazat fuq terminazzjoni ta' impieg. Issa terminazzjoni ta' impieg ma tissemma f'ebda wiehed mill-paragrafi (a) sa (d). "Ubi lex voluit dixit". Il-ligi ma tuzax kliem fis-sens li l-ilmenti indikati huma ezempji ta' ilmenti, izda huma ezattament l-ilmenti li fir-rigward taghhom dan it-Tribunal ghandu gurisdizzjoni.

Ta' min izid li l-artikolu 28 tal-Kap 266 l-Att dwar ir-Relazzjonijiet Industrijali jghid:
"Minkejja kull ma jinsab f'kull ligi ohra, t-Tribunal Industrijali jkollu l-gurisdizzjoni esklusiva li jikkunsidra u jiddecidi l-kazijiet kollha fejn jigi allegat li saret tkeccija ingusta ghal kull ghan barra minn proceduri dwar reati kontra xi ligi , u r-rimedju ta' haddiem hekk imkecci ghall-ksur tad-drittijiet

tieghu li ma jitkecciex b'mod ingust ikun biss billi l-ilment tieghu jintbaghat lit-Tribunal Industrijali u mhux xort'ohra:"

Il-lokuzzjoni wzata hija cara li t-Tribunal Industrijali jkollu l-gurisdizzjoni esklusiva fejn jigi allegat li saret tkeccija ingusta. Hemm kazijiet li jaqghu taht l-Qorti Civili [skond in-natura tal-kuntratt] u anke quddiem il-Kummissjoni ta' l-Impiegi taht il-Kostituzzjoni jekk ikun jahdem f'azienda Governattiva jew kwazi-governattiva.

Ghalhekk, salv kif ser jinghad aktar l-isfel f'dan il-paragrafu, terminazzjoni ta' impieg mhux ta' kompetenza ta' dan it-Tribunal. Ara wkoll Andrew Caruana vs Ministru tax-Xogholijiet Pubblici u Kostruzzjoni et deciza fit-2 ta' Frar, 1999. L-uniku kaz fejn dan ma japplikax huwa fil-kaz tal-"constructive dismissal" dejjem bazat fuq ingustizzja kif imsemmi fl-artikolu 6 (1). Ara "Charles Azzopardi vs Selmun Company Limited et" deciz in parte fil-15 ta' Dicembru, 1997, u f' "Patrick Dato Mallia vs Malta Development Corporation" deciz ukoll in parte fil-11 ta' Marzu, 1998."

Fil-kawza fl-ismijiet "Romeo Bone vs Forzi Armati ta' Malta" deciza mit-Tribunal fil-15 ta' Dicembru, 1999, it-Tribunal qal:

"Issa fil-kaz in ezami in-nuqqas ta' kompetenza tohrog ukoll minn dak li jghid l-artikolu 5 (3) (a) li jghid:

'Dan l-Att ma japplikax ghall-persuni jew ghall-korpi li jinsabu elenkati fit-Taqsima A fl-Ewwel Skeda li tinsab ma' dan l-Att." F'din l-iskeda insibu imnizzel "Il-Forzi Armati ta' Malta hlief skond dak li hemm provdut fit-Taqsima B ta' din l-Iskeda". Fit-Taqsima B insibu elenkat: "Il-Forzi Armati ta' Malta ghar-rigward biss ta' hatriet, promozzjonijiet, trasferimenti, salarji u drittijiet ta' pensjoni ta' l-ufficjali u suldati f'dik il-Forza Armata".

Ara f'dan is-sens ukoll "Emmanuel Chircop vs Kap Kmandant tal-Forzi Armati" deciza fl-24 ta' Gunju, 1999.

Issa fil-kaz in ezami r-rikorrent sostna li l-intimat ma setax jissolleva l-eccezzjoni tal-inkompetenza ***ratione materiae*** f'dan l-istadju u ibbaza dan fuq l-artikolu 728 (2) tal-Kap 12. Izda hawn ta' min isemmi li f'dan il-kaz il-ligi issemmi specifikament dak li trid jigi ezaminat mit-Tribunal dwar l-Armata u thalli barra l-kaz tat-tkeccija. Dan mhux il-kaz ta' eccezzjoni bhal ma hi kjamata in kawza wara li jkunu ddekorru aktar minn sitt xhur mill-bidu tal-Att u din tigi eccepita wara li jghddi tali terminu.

Ir-rikorrent sostna li kienet harget Cirkolari mill-Gvern biex ma jitqajmux eccezzjonijiet fuq proceduri. Izda dan mhux kaz ta'

hekk ghax l-ewwel nett cirkolari torbot lil min hi intiza ghalih, u mhux lill-Qorti. Ukoll din hi kwistjoni ta' kompetenza.

Izda r-rikorrent ghandu ragun fejn jghid li l-fatt li l-eccezzjoni giet sollevata f'dan l-istadju ghandha titqies ghall-iskop tal-ispejjez tal-kawza.

Ghalhekk huwa ovvju li t-talba tar-rikorrent tesorbita mill-kompetenza ta' dan it-Tribunal. Ghal dawn il-motivi jilqa' l-eccezzjoni ta' l-intimat dwar l-inkompetenza tat-Tribunal ***ratione materiae***.

Minhabba li l-eccezzjoni giet sollevata f'dan l-istadju spejjez bla taxxa.